

HISTORIESKRIVNING ■ To gode bøger om Besættelsen har vidt forskellige tilgange til de fem forbandede år. Den første retter blikket mod det lokale, mens den anden behandler de store linjer.

Besat fra to perspektiver

CLAUS BUNDGÅRD CHRISTENSEN

Dan Charlie Christensen: Et Danmark i splid med sig selv. Holbæk Amt besat og befriet. 637 sider. 349,95 kr. Museum Vestsjælland.

Steen Andersen: Der er intet foruroligende for Danmark. Danmark mellem stormagterne frem mod 9. april 1940. 304 sider. 299,95 kr. Syddansk Universitetsforlag.

O m morgenen den 9. april 1940 fik oberst Christian Lunn, der var chef for Holbæk Kaserne, besked fra krigsministeriet om, at tyskerne var gået i land på Langelinie. Lunn spurgte, hvorfor man ikke havde smidt dem i vandet? Svaret lød, at man forhandlede, og at Lunn i øvrigt skulle afvente nærmere ordrer. Den besked ignorerede han og beordrede i stedet kanonbatterierne under sin kommando opstillet, så de var klar til at give de uvelkomne gæster en varm velkomst. Det blev ikke til noget, og stemningen var dystert, da Lunn gik hen og skar linen på den store flagstang over, da han ikke kunne udholde tanken om, at en hagekorsfane snart skulle blafre over kasernen. Lunn trak sig dog ikke passivt tilbage og nøjedes med at forbande, at han ikke fik lov til at kæmpe. I stedet blev han snart involveret i etableringen af hemmelige våbendepoter, der skulle anvendes mod tyskerne.

Oberst Lunn er en af de skæbner, man kan læse om i *Et Danmark i splid med sig selv*, der handler om Holbæk Amt under Besættelsen. Bogen er forfattet af Dan Charlie Christensen, der er lektor emeritus fra Roskilde Universitet. Når udgivelsen er spændende for andre end dem, der kommer fra Holbæk Amt, skyldes det bogens problemstilling og forsøget på at gøre den lille, nærmest mikrohistoriske fremstilling til en stor fortælling om den tyske besættelse. Det er et originalt greb og er lykkedes ganske godt.

Bogens egentlige formål er ikke at beskrive udviklingen i amtet over tid, men at skildre de moralske valg, som borgerne blev stillet over for under krigen. Det var valg, der lidt firkantet beskrevet stod mellem at følge regeringens påbud om at forholde sig i ro eller at blive aktivist for eller imod tyskerne. Når Besættelsen vedbliver at være vores primære historiske pejlemærke, ikke mindst i krisetider, skyldes det blandt andet, at perioden giver mulighed for at forholde sig til afgørende eksistentielle spørgsmål. Hvorfor svigtede nogle, mens andre trådte i karakter? Hvorfor havde andre igen nok i at få hverdagen til at fungere på trods? At forfatteren overhovedet kom i gang med bogen, havde også at gøre med personlige valg under krigen. Christensen er bosat på et husmandssted i Havremarken i Holbæk, og da han i sin tid skulle overtage stedet, bemærkede han, at der på væggen hang et diplom underskrevet af ingen ringere end den øverstkommanderende for de allierede styrker i Europa, Dwight D. Eisenhower. Det var ikke hver dag, man så den slags, og Christensen spurgte derfor, hvad det handlede om? Den tidligere

ejer forklarede, at det var en anerkendelse, fordi husets ejere under krigen havde skjult en britisk pilot, hvis bombefly blev skudt ned. Piloten blev skjult på det værelse, som i dag er forfatterens arbejdsværelse. I bogen træffer man dog ikke kun dem, som hjalp flyvere eller deltog i modstandskampen. Fokus er også på dem, der gik tyskernes ærinde som medlem af det danske nazistparti eller meldte sig til Frikorps Danmark. Personerne, der skildres, er både kendte aktører som frikorpssets første chef til den ukendte krigsinvalid fra østfronten, der havde fået nok af det hele og som desertør begyndte at vagabondere.

Man kan dog kritisere bogen for dens længde på mere end 600 sider. Meget af pladsen anvendes til at gengive kendt stof om Besættelsen. Det er indlysende nødvendigt at beskrive konteksten, men omfanget heraf er i overkant. På trods af den kritik er udgivelsen en velskrevet, forfriskende tilgang til lokalhistorien, som kan anbefales, uanset om man bor i Holbæk, Holstebro eller Haderslev.

FÅ TIMER FØR oberst Lunn planlagde at beskyde tyskerne, om aftenen den 8. april, var der partiledermøde på Christiansborg. Ved mødets afslutning udtalte udenrigsminister Peter Munch, at situationen ikke var foruroligende for Danmark på trods af ubehagelige efterretninger fra syd. Munch ønskede, at den formulering skulle finde vej til den officielle erklæring fra mødet. Det var dog ikke alle, der var enige i den sag. Den konservative leder mente, at en sådan formulering var latterlig set i lyset af de aktuelle oplysninger om blandt andet en 60 kilometer lang motorise-

ret kolonne på vej i nordlig retning mod Flensborg. At den var helt gal, blev åbenlyst, da udenrigsministeren kvart over fire om morgenen fik besked om, at tyske tropper var i færd med at besætte landet, og om aftenen var der igen møde på Christiansborg. Der havde været en trykket stemning under mødet dagen forinden, men nu var den snarere bevæget. En

Når Besættelsen vedbliver at være vores primære historiske pejlemærke, ikke mindst i krisetider, skyldes det blandt andet, at perioden giver mulighed for at forholde sig til afgørende eksistentielle spørgsmål.

and et mere overordnet perspektiv end bogen om Holbæk Amt. Forfatteren, Steen Andersen, som er seniorforsker på Rigsarkivet, demonstrerer på fortrinlig vis, hvordan de store og lange linjer kan kaste nyt lys over historien. Allerede da oberst Lunn kappede flaglinen i Holbæk, var diskussionen om, hvordan det kunne gå så galt, i fuld gang. *Der er intet foruroligende for Danmark* graver

iagttagelse beskrev Staunings ansigt som ubevægeligt, da han holdt tale, men at hans stemme var træt. Hans politik om at forsøge at holde landet uden for stormagtsopgøret havde slået fejl. Anslaget i *Der er intet foruroligende for Danmark* er det omtalte partiledermøde på Christiansborg og er udtryk for, at man med dette værk har at gøre med et

imidlertid et spadestik dybere og tager læseren med tilbage til de sidste mellemkrigsår og retter blikket mod de danske politikere og deres syn på sikkerhedspolitikken og det trusselsbillede, der tegnede sig for småstaten Danmark i stormagternes spil. Andersen udfolder den for mange nok forbavsende konklusion, at Storbritannien i en lang periode blev betragtet som den alvorligste udfordring i forhold til at holde landet ude af krigen. Det var faktisk først i døgnene før Besættelsen, at den tyske trussel blev konkret. Fra dansk hold havde man godt nok flere år forinden forudset, at det kunne komme til en tysk aktion, men det blev anset som givet, at en sådan kun ville udløse krav om få støttepunkter som eksempelvis en delvis besættelse af Læsø. At briterne var en del af de danske beslutningstageres bekymringer, var dog ikke grebet ud af den blå luft. De britiske beslutningstager, med Winston Churchill i spidsen, realbehandlede planer om at åbne en ny front mod tyskerne på dansk område. Det skulle foregå ved, at Royal Navy angreb tyskerne i dansk farvand, hvorefter de skandinaviske lande skulle drages ind i krigen. Operationen skulle have fundet sted i marts, men måtte modvilligt opgives som følge af udviklingen i Middelhavet.

Der er intet foruroligende for Danmark er en fremragende bog, der er baseret på omfattende arkivstudier, og som giver det hidtil mest nuancerede billede af de danske politikeres handlerum i årene før den tyske besættelse og i de skæbnesvangre timer omkring den 9. april. Det er også en vigtig bog, fordi den behandler et nationalt traume, som den dag i dag gør det til en politisk kampplads.

To mænd med stort ansvar. Statsminister Thorvald Stauning og udenrigsminister Peter Munch. FOTO: HOLGER DAMGAARD/DET KGL. BIBLIOTEKS BILLEDSAMLING